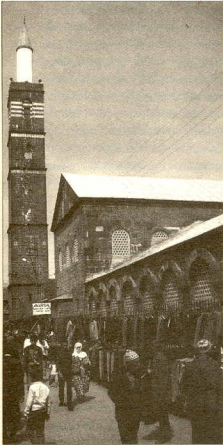

“Unutkanlıklar” ile dolu bir kitap

RIFAT N. BALI

Ş on on yılda gözle görülür, elle tutulur bir şekilde kendini belli eden yayın patlaması kültürel hayatın ve bilgi ortamının zenginleşmesi açısından “hayırlı bir gelişme”dir. Ancak kütüphanelerin kataloglama işlemlerini yayın patlamasının hızına paralel bir süratle yapamamaları, bibliyografyaları sürekli güncelleştirememeleri, bibliyografyaların tüm yayınları kapsamaması, veri tabanlarının neredeyse naim mevcut olması türünden bir yığın sorun karşısında araştırmacılar, neyin nerede yayımlandığını tespit etmekte, sonra da bu yayına ulaşmakta güçlük çekiyorlar. Bu iki aşamalı engelin birincisini geçen araştırmacının karşısına “yayına erişim” engeli dikiliyor. Kimi zaman ikinci engeli geç-

Şeyhmus Diken
Sırrını Surlarına Fısıldayan Şehir: Diyarbakır
İletişim Yayınları, 2002, 285 s.

mek mümkün olmuyor. Bunun bir nedeni şudur: Basma Yazı ve Resimleri Derleme Kanunundaki para cezasının caydırıcı olmaması yüzünden yayıncılar, yayımladıkları çalışmaların nüshalarını –göndermekle yükümlü oldukları halde– Derleme Müdürlüğüne göndermiyorlar; dolayısıyla Derleme Müdürlüğünden beslenen ana kütüphanelerde bazı yayınlar bulunmuyor. Bu nedenle yazarların zaman içinde kalıcı nitelik kazanan makale veya köşe yazılarının kitaplaştırılmasını, hem bu yazılara ulaşmayı hem de bir yazının bellibaşlı yazılarıyla oluşturduğu üslubun fark edilmesini kolaylaştırdığı için “hayırlı bir iş” olarak görmekteyiz.

Ancak böyle “hayırlı bir işi” gerçekleştiren muhabkâk itına göstermek gereken bir husus, derlenen yazıların daha önce hangi yayın organlarında basıldıklarını belirtmektir; sadece okura saygı duymak adına değil, derlemede yer alan yazılar ile bunların ilk yayımlandıkları hali arasındaki değişiklikleri göstermek ya da en azından bir değişiklik olabileceğini belirtmek adına... Yazıda kullanılan kaynakların düzgün bir şekilde zikredilmesi ise hatırlatılması lüzumsuz bir kuraldır.

Şeyhmus Diken’in Diyarbakır’la ilgili renkli ve çarpıcı bir dille kaleme aldığı yazılarını bir araya getiren *Sırrını Surlarına Fısıldayan Şehir: Diyarbakır* kitabının yayımlanması şükusuz “hayırlı bir iş.” Ancak yazarın yukarıda özetlemeye çalıştığım ilkelere maalesef pek dikkate alınmadığı gözle çarpmaktadır. Kitabın ne önsözünde ne

tarih VE toplum

aylık ansiklopedik dergi

Resmî tarihin dışındaki
tarihin “öteki” perdesini
aralayan, akademik
tarih ile popüler tarih
17 yılın birikimiyle
sunan tek tarih dergisi

Abdullah Kıran “Kürdistan” Gazetesi ve 1902 Jön Türk Kongresi • Murat Koraltürk Ekonominin Türkleştirilmesi • Rifat N. Bali Tek Parti Döneminde Gazete Tiraajları • Atilla Löh Toplumsal Konumuyla Karamanlılarda Kadın • Özlem Kumruar İspanyol Kaynakları İşığında Kanunînin “Alaman Seferi”-V/Muhtemelen Seferin Müphem Sonucu • Solmaz Bunnulday Türkiye’deki Sanat Eğitimine Etkileri ve Yansımaları ile Bauhaus Okulu • Turgut Kul/Ah Mine’i Garaib “Fellah şimdi senin bağırsaklarını dökerim” • Mehmet Ergün “Alfabetik Dizine Göre” Yürüyen Develer • Eser Tutul/Bu Fotoğraflarda Bir Tarih Canlanıyor Müslüman Mezarlığından Tüpay Sergievine • Abdullah Uçman/Koleksiyoncumun Dağarcığından 1330 ve 1335 (Hicri) yıllarına ait iki fatura • Sandıkian/Hikmet Ferudun 25 Kuruşa Bir Kural; Artistler Borsası... • Kitap Dağarcığı/Orhan Kologlu Haricilerden Mason Tarihleri • Orhan Kologlu/Gündemdeki Tarih Osmanlı’dan Günümüze Filistin • Kitabıyat/Erol Şadi Erdiç Galat-nüvis - Ahmet Çaylı Osmanlı Sağlık Hizmetlerinde Ermeniler.

BAYILERDE

İLETİŞİM YAYINLARI

Klodfarer Caddesi, İletişim
Han, Cağaloğlu 34400 İstanbul
Tel. (0 212) 516 22 60 - 64 •
Faks: (0 212) 516 12 58

MAYIS
SAYISI
ÇIKTI

EURENSEL KÜLTÜR

REVİZYONER: SAHİR GÖRAN / YAYINCI: EURENSEL BASIM / İSTANBUL

ÖLÜLERDEN DOĞANLAR SÜREYYA KARACABEY

NÂZİM HİKMET İLE
SABAHATTİN ALİ
MEHMET ERGÜN

"EN BÜYÜK SORUN
AMERIKAN TERÖRÜ"
GÖRAN THERNBORN İLE
SÖYLEŞİ: BAHADIR ÖZBÜR
TAYLAN BİLGİC

SİNEMAYA VE
SANATA "SAYGI"
VEYSEL ATAYMAN

ATES, SES VE TOPRAK
AYDIN ÇUBUKÇU

GÜLÜN KOKUSU
SENNUR SEZER

KIR EMEKÇİLERİNİN SAİRİ:
ÇİĞERXWİN
SADIK AYTEKİN

DDSYA
DİL, KÜLTÜR, KİMLİK

Tarlabası, Bulvarı Kamer Hatun Mah.
Alibayat Sk. No: 27/4 Beyoğlu / İstanbul
T: 0212 361 09 07 İletişim F: 361 09 04
W: www.evenselbasim.com
E: evrenselkultur@evrenselbasim.com

de herhangi bir yerinde bu yazıların daha önce yayımlanıp yayımlanmadıkları konusunda bir not düşülmediği için okurlar da haliyle yazıların ilk kez yayımlandıklarını düşüncektedir. Ancak dikkatli ve belleği güçlü bir kişi derlemede yer alan kimi yazıların daha önce yayımlandıklarını hemen hatırlayacaktır. Nitekim yazının birçok yazısı daha önce *Agos* gazetesinde aynen basılmıştır. "Diyarbakır'dan Bir Artın Gider, Hayatımız Eksik Kalır" yazısı, "Diyarbakır'dan Bir Artın Gider, Eksik Kalırız" başlığıyla 9 Ekim 1998 tarihli nüshada, "Düşleri Gerçeğe Dönüştüren Diyarbakır", "Ursula Anılarını Arıyor..." başlığıyla 16 Haziran 2000 tarihli nüshada, "Mehlemizde 'Yok' Süryani" 14 Ağustos 1998 tarihli nüshada, "Şimdi Söz Söylemek Zamanıdır" 19 Kasım 1999 tarihli nüshada, "Kader Utansın ya da Öte'nin Ötekisi" 3 Mart 2000 tarihli nüshada yayımlanmıştır. "Diyarbakır Diyarım, Yitirmiş Yanarım" yazısının da *Sanatsal Mozaik* dergisinin Nisan 1998 sayısında yayımlandığı Mıgırdiç Margosyan'ın köşe yazısından anlaşılacaktır (*Agos*, 1 Mayıs 1998). Diğer yazıların daha önce herhangi bir süreli yayın organında yayımlanıp yayımlanmadığı tespit edilememesine rağmen yukarıdaki örneklerden yola çıkılarak, tamamı değilse bile, en azından önemli bir kısmının daha önce başka yayınlarda yer almış olması ihtimali göz ardı edilemez.

Yazarın kaynak zikretmek konusunda da fazla aceleci ve dikkatsiz olduğu gözükmektedir. Yazar, telif ve çeviri olmak üzere kırk ayrı makalenin yer aldığı, bizzat kendisinin de bir makaleyle katkıda bulunduğu *Diyarbakır: Müze Şehir* (YKY, 1999) kaynağını zikrederken (s. 143) hem tüm bibliyografik kuralları altüst ederek kitabın adını "Diyarbakır" yerine yerel lehçe-deki telaffuz şekliyle "Diyarbekir" olarak zikretmeyi tercih etmiş, hem de kitabı hazırlayan Dr. Şevket Beysanoğlu, M. Sabri Koz ve Emin Nedret İli'nin isimlerini anmamıştır. Yazarın *Diyarbakır: Müze Şehir* kitabındaki yer alan bir makaleyi kaynak göstererek (s. 142-3) sözünü ettiği "yağmur yağdırma gelenekleri"nin özgün kaynağında ne şekilde yer aldığı okumak isteyen meraklı okur, toplam 543 sayfalık kırk ayrı makaleyi tek tek okumak zorunda ka-

lacaktır; zira yazar her nedense kaynağı gösterdiği kitabın sayfasını yazma zahmetine katlanmamıştır. Bir diğer tuhaflık da yazarın *Diyarbakır: Müze Şehir* kitabındaki makalesine atıfta bulunarak bahsettiği (s. 142-3) yerel geleneğin neden özgün kaynakta şekliyle yer almadığıdır. *Diyarbakır: Müze Şehir*'de susuzluğa bir çare bulmak için iki yerel gelenekten söz edilmektedir: Mezarlarından çıkarılan Yahudilerin kellerinin kesilip Dicle nehrine atılması (s. 374 ve 378) ile damlara çıkan Diyarbakır halkının defnedilmek üzere mezarlığa götürülmekte olan bir Yahudinin tabutuna tükürmesi. (s. 378) Yazar kitabının 142 ve 143. sayfalarında *Diyarbakır: Müze Şehir* kitabındaki makalesini kaynak göstererek her iki gelenekten bahsetmiş ancak "tabutlara tükürme" geleneğini "Yahudinin başına tenek su dökme" şekline dönüştürmeyi tercih etmiştir. Burada okuru kuşku içinde bırakan ve yazar tarafından cevaplandırılması zorunlu olan husus, kaynak göstererek zikrettiği bu ikinci geleneğin neden ve hangi kayıpla bu şekle dönüştürüldüğüdür.

Bir diğer "unutkanlık" örneğine ise kitabın 273. sayfasında rastlanmaktadır. Yazar burada "iki bin yıllık değeri olan el yapması *Tevrat*'ın Diyarbakır hahamı tarafından Halk Evi'ne armağan edilmesi"nden söz ederken her nedense herhangi bir kaynak göstermek gibi zaman tüketici bir kültüfete katlanmamaktadır. Halbuki yazarın makaleyle katkıda bulunduğu için kütüphanesinde mevcut olması gereken ve daha önce sayfa numarası belirtmeden atıfta bulunduğu *Diyarbakır: Müze Şehir* kitabındaki makaleyi okumak zahmetine katlanmayı sadece bir göz atması yeterliydi. Zira söz konusu "*Tevrat*'ı Halk Evi'ne armağan etme" konusu görsel malzeme olarak gazete kesiti şeklinde kitabın 381. sayfasında yer almaktadır.

Yazar ve araştırmacıların hiçbir zaman göz ardı etmemeleri gereken bir temel gerçek, araştırmacılığın zaman, emek, sabır ve gayret gerektiren bir uğraş, adeta bir maratona koşusu olduğudur. Bu gerçek göz ardı edildiği, araştırmalara "adam sendeki" ve populist bir şekilde yaklaşıldığı takdirde yarıda sıralanan zaaflarla dolu eserlerle karşılaşmak kaçınılmazdır. ♦